

Силабус курсу «Методика археологічних досліджень»

Освітній ступінь – другий (магістерський)
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Спеціальність: 032 історія та археологія
Освітньо-професійна програма «Історія та археологія»
Кількість кредитів – 5

Рік підготовки, семестр – 4 рік, VII семестр

Компонент освітньої програми: основна
Дні занять: понеділок, 9.35–12.30, ауд. 1005
Консультації: четвер 14.20, ауд. 1006

Керівник курсу

ПІП к.і.н., доц. **Кіцак Володимир Миронович**

Контактна інформація Kitsak-V@ukr.net, +38 097 855 53 43

Опис дисципліни

Актуальність вивчення дисципліни «Методика археологічних досліджень» зумовлена необхідністю формування у студентів цілісної, логічної, послідовної системи знань про ведення археологічних розкопок пам'яток від епохи палеоліту до сучасності. Студент має засвоїти основи ведення археологічних розвідок, а також ведення всієї документації під час проведення робіт, вміння описувати, шифрувати та замальовувати знахідки. Курс призначений для теоретичного та практичного ознайомлення студентів з основами консервації та реконструкції знайдених артефактів.

Структура курсу

Години (лек./сем.)	Тема	Результати навчання	Завдання
Змістовий модуль I.			
Загальні основи методики археологічних досліджень.			
2/4	1. Предмет, об'єкт, мета, завдання методики археологічних досліджень	З'ясовано особливості предмету «Методика археологічних досліджень» та його місце в системі наук. Процедура археологічного дослідження. Виявлення та вивчення історичних пам'яток, розміщених в полі, а також їх використання для історичних реконструкцій. Принципи систематизації і класифікації пам'яток.	Питання
4/4	2. Археологічні пам'ятки та їх класифікація.	Головні археологічні пам'ятки: поселення і поховання. Типи поселень: стоянки як місця тимчасового проживання людей. Поселення як місця осілого проживання людей. Городища. Типи укріплень. Місто як центр ремесла і торгівлі. Давні поховання. Безкурганні, ґрунтові, і курганні могильники. Курган як складна поховальна споруда. Внутрішня будова курганів. Крепіда.	Питання Презентація

2/4	3. Археологічна розвідка.	Обґрунтовано основні завдання розвідок як засобу попереднього вивчення археологічних пам'яток. Підготовка до розвідок. План пошуку. Закономірності розміщення та ознаки археологічних пам'яток. Використання квадрокоптерів. Підводна археологія. Обладнання. Документація розвідок.	Питання Проблемні завдання
4/4	4. Розкопки древніх поховань.	З'ясовано особливості розкопок могильників. Зачистка. Розкопки могильника площею. Розбивка на квадрати. Форма могильних ям. Земляні склепи. Замальовка. Розчистка кістяка. Ведення документації.	Питання Презентація
Змістовий модуль II. Специфіка розкопок давніх поселень, фортифікацій. Облік та датування археологічних пам'яток.			
4/4	5. Розкопки давніх поселень.	Висвітлено загальну характеристику розкопок поселень. План розкопок. Загальні вимоги при розкопках поселень. Попереднє вивчення стратиграфії. Інструментальна розвідка. Шурфування. Розбивка на квадрати. Бровки і земляні стовпи. Розкопки пластами. Техніка безпеки при роботі з машинами та механізмами.	Питання Проблемні завдання
6/6	6. Специфіка проведення розкопок пам'яток, що належать до різних археологічних періодів.	Вивчено палеолітичні поселення: специфіка розкопок. Неолітичні стоянки і стоянки енеоліту-бронзи. Укріплення. Вали. Городні. Рови. Додаткові укріплення рову. Античні міста. Ремісничі майстерні (гончарні, кожум'яцькі, ковальські, косторізні, олійні). Фортифікаційні укріплення слов'янських городищ. Розкопки міст і фортець епохи ранньої Русі, Русі XIII ст. Методика розкопок перших кам'яних укріплень X – XIII ст. Оборонні споруди баштової архітектури XIV – XVI ст. Розкопки бастионних укріплень XVII ст. Збараський замок. Питання охорони пам'яток історії та культури.	Питання Тести
2/2	7. Правила обліку знахідок. Польова документація.	Проаналізовано правильне нанесення замірів. Проведення замірів. Масштаби креслень. Умовні позначення. Реєстрація та облік знахідок на розкопі. Шифрування знахідок. Замальовування артефактів. Первинна консервація знахідок. Щоденники розкопок. Написання наукового звіту про розкопки.	Питання Презентація
2/2	8. Топографія в польових археологічних дослідженнях.	Карти при археологічних роботах. Типи карт. Масштаб. Технологія використання курвиметра. Креслення горизонталей. Орієнтування карти за компасом. Визначення місця розміщення археологічної пам'ятки на карті. Способи прив'язки об'єкта до карти. Види археологічних карт. Умовні позначення археологічних об'єктів. Складання плану археологічного об'єкту за допомогою	

		теодоліта. Проміри місцевості.	
2/2	9. Лабораторні методи археологічних досліджень. Методи датування в археології.	Первинне камеральне опрацювання; шифрування, реставрування, замальовування, фотографування. Аналіз зібраного під час розкопок матеріалу з точки зору чистоти комплексу. Методи камерального опрацювання. Визначення хронології археологічних пам'яток за послідовністю залягання культурних шарів чи поховань щодо геологічних відкладів та один до одного. Металографічний, спектральний і трасологічний методи. Методи датування. Радіовуглецевий метод. Метод дендрохронології. Метод пилкового аналізу. Люмінесцентний метод. Калій-аргоновий метод.	

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОНП	Програмні компетентності
ІК	Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі історії та археології або у процесі навчання, здійснювати аналіз історичних явищ і подій, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
ЗК3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК6	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК7	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК 8	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
ЗК 10	Здатність працювати в команді.
ФК4	Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
ФК5	Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
ФК6	Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
ФК7	Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.
ФК9	Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.
ФК10	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
ФК11	Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.
ФК12	Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археологічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.
ПРН 4	Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

Літературні джерела

1. Абашина Н.С., Козак Д.Н. Синиця Є.В., Терпиловський Р.В. Давні слов'яни. Археологія та історія: навчальний посібник. – К.: «Стародавній Світ», 2012. – 366 с.: 417 рис.
2. Авдусин Д.А. Полевая археология СССР. – М., 1980. – 335 с.
3. Археология и методы исторических реконструкций. – К.: Наук. думка, 2005. – 156 с.
4. Блаватский В.Д. Методика полевых археологических исследований. – М., 1998. – 259 с.
5. Залізняк Л.Л. Стародавня історія України. – К.: Темпора, 2012. – 542 с., іл.
6. Закон України «Про охорону археологічної спадщини». – К.: Корвін-Пресс, 2004. – 22 с.
7. Каменецкий Н.С., Маршак Б.Н., Шер Я.А. Методика полевых исследований. – М., 1998. – 169 с.
8. Клейн Л.С. Археологическое исследование: Методика кабинетной работы археолога. Кн.1. – Донецк: Донецкий национальный университет, 2012. – 623 с.
9. Клейн Л.С. Археологическое исследование: Методика кабинетной работы археолога. Кн.2. – Донецк: Донецкий национальный университет, 2013. – 599 с.
10. Мартынов А.И., Шер Я.А. – Методы археологического исследования. – Москва: «Высшая школа», 2002. – 240 с.: ил.
11. Междисциплинарная интеграция в археологии (по материалам лекций для аспирантов и молодых сотрудников) / отв. ред. Е. Н. Черных, Т. Н. Мишина. – Москва: ИА РАН, 2016. 384 с.
12. Методичні рекомендації з польової антропології. Козак О. Д., Потехіна І. Д., Слободян Т. І., Гупало В. Д. Львів. НДЦ "Рятівна археологічна служба" ІА НАН України, 2019. 108 с.
13. Мультидисциплинарные исследования в археологии. Владивосток: Дальнаука, 2014. 190 с.
14. Сегеда С. У пошуках предків. Антропологія та етнічна історія України. – К.: Наш час, 2012. – 432 с.
15. Ситник О. Культурна антропологія: походження людини і суспільства. Навч. посібник. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 180 с.
16. Филипчук М. Слов'янські поселення VIII – X ст. в українському Прикарпатті. 2-ге видання. – Львів: Видавництво «Астролябія», 2014. – 312 с.+ 8 к.
17. Ягодинська М. Давньоруські пам'ятки Західного Поділля у X-XIII століттях. Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2018. 288с., іл.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75 % від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20 %. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1–4) усне опитування, завдання, есе	40

Модуль 2 (теми 5–9) усне опитування, завдання, есе	40
Підсумкове тестування (теми 1–9) екзамен	20

Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90–100	відмінно
B	85–89	добре
C	75–84	добре
D	65–74	задовільно
E	60–64	достатньо
FX	35–59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1–34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

1. Навчальний контент (розширений план лекцій).
2. Тематика та зміст практичних робіт.
3. Завдання для підсумкового контролю (екзаменаційні питання).
4. Електронне навчання в системі MOODLE.